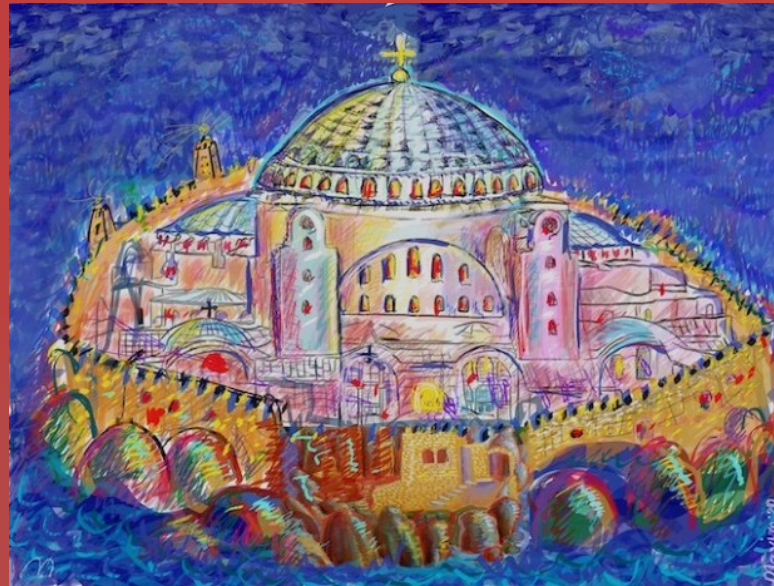
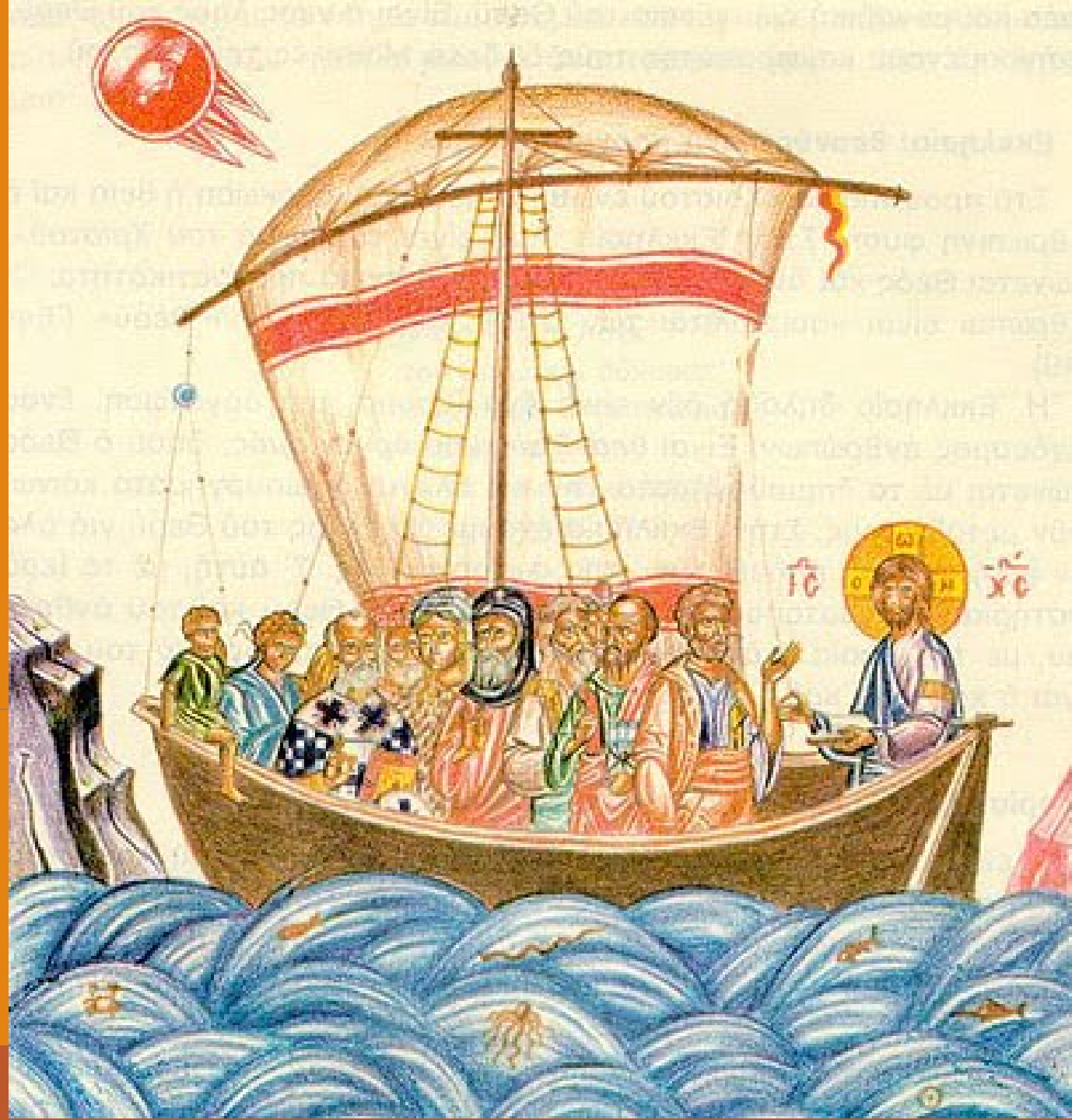

Το περί Εκκλησίας δόγμα στην Ορθόδοξη Παράδοση

Σταύρος Γιαγκάζογλου
Αναπληρωτής Καθηγητής Δογματικής
Τμήμα Θεολογίας-Θεολογική Σχολή ΕΚΠΑ
Διδάσκων στο ΕΑΠ

Ἡ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤῶΝ ἉΓ. ΠΑΤΕΡῶΝ

πιστεύοις ἐνα θεόν, πατέρα πατοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς,
οὐρανοῦ τε πάντων καὶ ἀράων. καὶ ἐνα κνίησὺν χνὴν ζῆν ἕν
τὸν ὄν ὁμογενῆ, ὄν ἐκ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων αἰώνων
φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἀληθινόν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, ὁμο
ποιηθέντα, ὁμοσκιον πατρὶ, δι' ὃ πάντα ἐγένετο, ὁ δι' ἡμᾶς ἕως
ἀνθρώπων καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ ὁμοῦ
καρποθεῖντα ἐκ πατρὸς ἀγίου καὶ ἁγίου τοῦ πατρὸς καὶ ἐναθε
οῦ γεννηθέντα, συνωθέντα τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ἐπιπόντου Πιλάτου,
καὶ παθόντα, καὶ ταφέντα...

Το μυστήριο της Εκκλησίας

Η θεανθρώπινη συγκρότηση της Εκκλησίας

1. Η συγκρότηση της Εκκλησίας

Κλήση και σύναξη των πιστών εν Χριστώ

Πασχάλιο Δείπνο και Πεντηκοστή

Εκκλησία και ιεραποστολή

Ευχαριστία και έσχατα

2. Τα γνωρίσματα της Εκκλησίας

Η ενότητα

Η αγιότητα

Η καθολικότητα

Η αποστολικότητα

Το μυστήριο της Εκκλησίας

1. Η Θεία Ευχαριστία ως το καθολικό μυστήριο της Εκκλησίας

1. Η μυστηριακή υπόσταση της Εκκλησίας

1.1. Η Εκκλησία ως Σώμα Χριστού «σημαίνεται ἐν τοῖς μυστηρίοις» (Νικόλαος Καβάσιλας)

1.2. Ενότητα και κοινωνία

1.3. Εκκλησία, Ευχαριστία και Βασιλεία

2. Η μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας

2.1. Βάπτισμα, Χρίσμα και Θεία Ευχαριστία

2.2. Η μυστηριακή και ασκητική ζωή των πιστών

2.3. «ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς» (Ιω 6, 51): Πρόσληψη και μεταμόρφωση του κόσμου και της ζωής

Το μυστήριο της Εκκλησίας

Το πολίτευμα της Εκκλησίας

1. Η ιστορική και η εσχατολογική διάσταση στο πολίτευμα της Εκκλησίας

Η Εκκλησία ως σύναξη του λαού του Θεού

Ο επίσκοπος ως προεστώς της Θείας

Ευχαριστίας

Το πολίτευμα των εσχάτων

2. Δομή και οργάνωση της Εκκλησίας

Η συνύφανση θεσμού και χαρίσματος

Τα λειτουργήματα της Εκκλησίας: Κλήρος και

λαός

Η συνοδική λειτουργία της Εκκλησίας

Το μυστήριο της Εκκλησίας

Εκκλησιολογικές προσεγγίσεις του Χριστιανισμού στη Δύση

1. Ο επίσκοπος Ρώμης και η Εκκλησία της Δύσης

Η θέση του επισκόπου Ρώμης στην αρχαία Εκκλησία

Το πρωτείο του Πάπα Ρώμης

Νεότερες εκκλησιολογικές θεωρήσεις μετά τη Β΄ Βατικανή Σύνοδο

2. Ο Προτεσταντισμός

Από τη Διαμαρτύρηση στον εκκλησιολογικό κατακερματισμό

Εκκλησιολογικές προσεγγίσεις του σύγχρονου Προτεσταντισμού

Το μυστήριο της Εκκλησίας

Ενότητα και καθολικότητα της Εκκλησίας

1. Τοπική και οικουμενική Εκκλησία

Η διεκυστίνδα μεταξύ τοπικής και οικουμενικής Εκκλησίας

Ενότητα και καθολικότητα της Εκκλησίας

2. Τα όρια της Εκκλησίας

Το κριτήριο της ορθοδοξίας στην πίστη της Εκκλησίας

Η έκφραση της ενότητας της Εκκλησίας δια του επισκόπου στη Θεία Ευχαριστία

Η αίρεση ως έκπτωση από την ενότητα και την καθολικότητα της Εκκλησίας

«Εἰς μίαν, ἀγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν»

- ▶ διαλεκτικὴ τοῦ “ἐνός” καὶ τῶν “πολλῶν”
- ▶ εσχατολογικὴ κοινότητα
- ▶ ευχαριστιακὴ Ἐκκλησιολογία
- ▶ θεσμός καὶ χάρισμα
- ▶ Καθίδρυμα
- ▶ Κοινωνία
- ▶ Μυστήρια
- ▶ Παράδοση
- ▶ πνεῦμα καὶ ἱεραρχία

Ἡ ΣΥΝΑΞΙΣ ΤΩΝ ΙΒ'
ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

ΟΙ ἍΓΙΟΙ ΔΩΔΕΚΑ ἈΠΟΣΤΟΛΟΙ

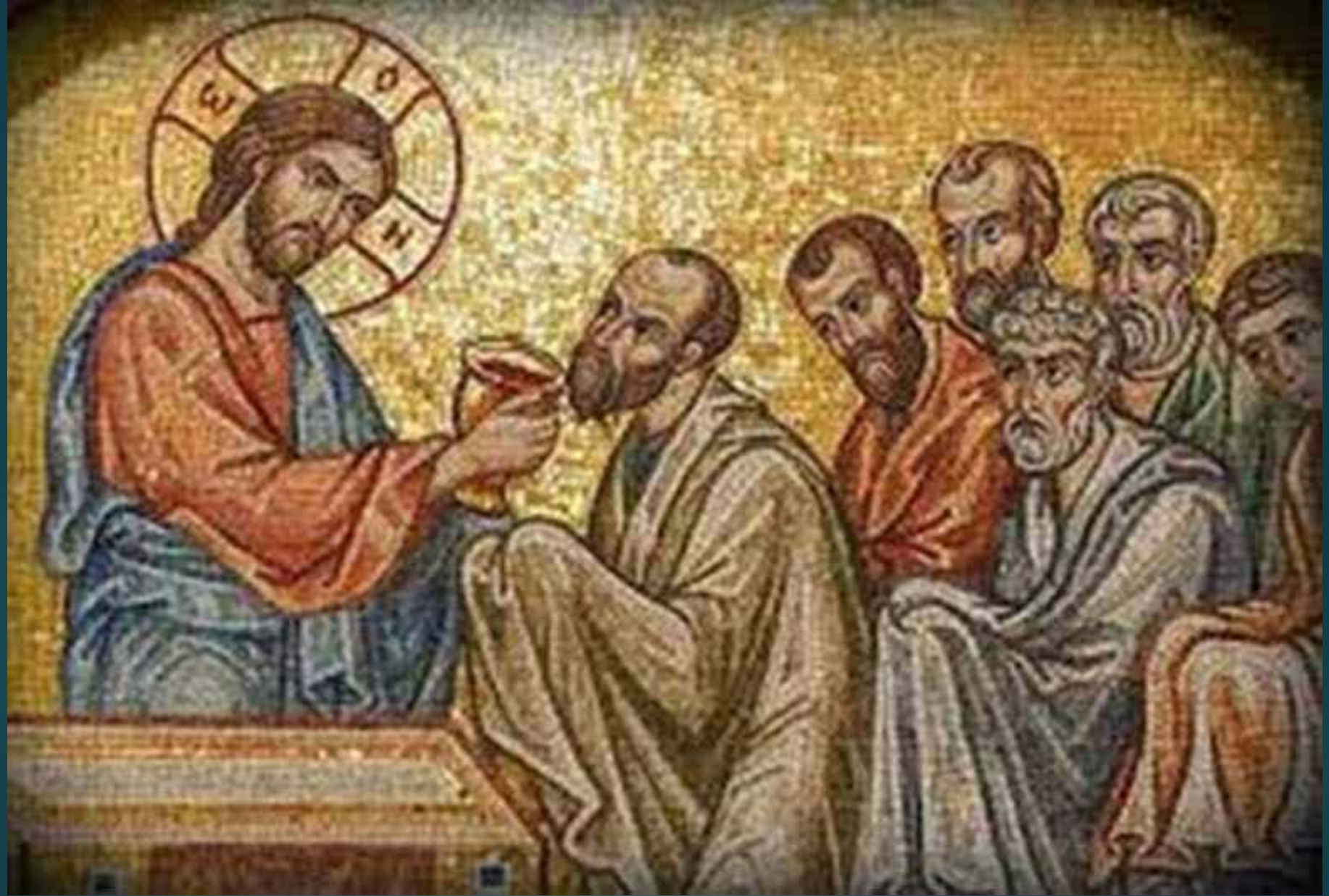

Holy and Great Council
Pentecost 2016
"He called all to unity"

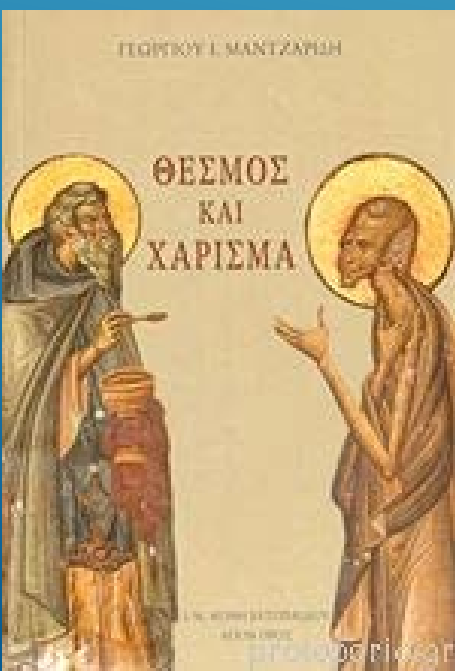
Ο ΖΩΙΣ

ΖΩΣΙ
ΜΑΣ

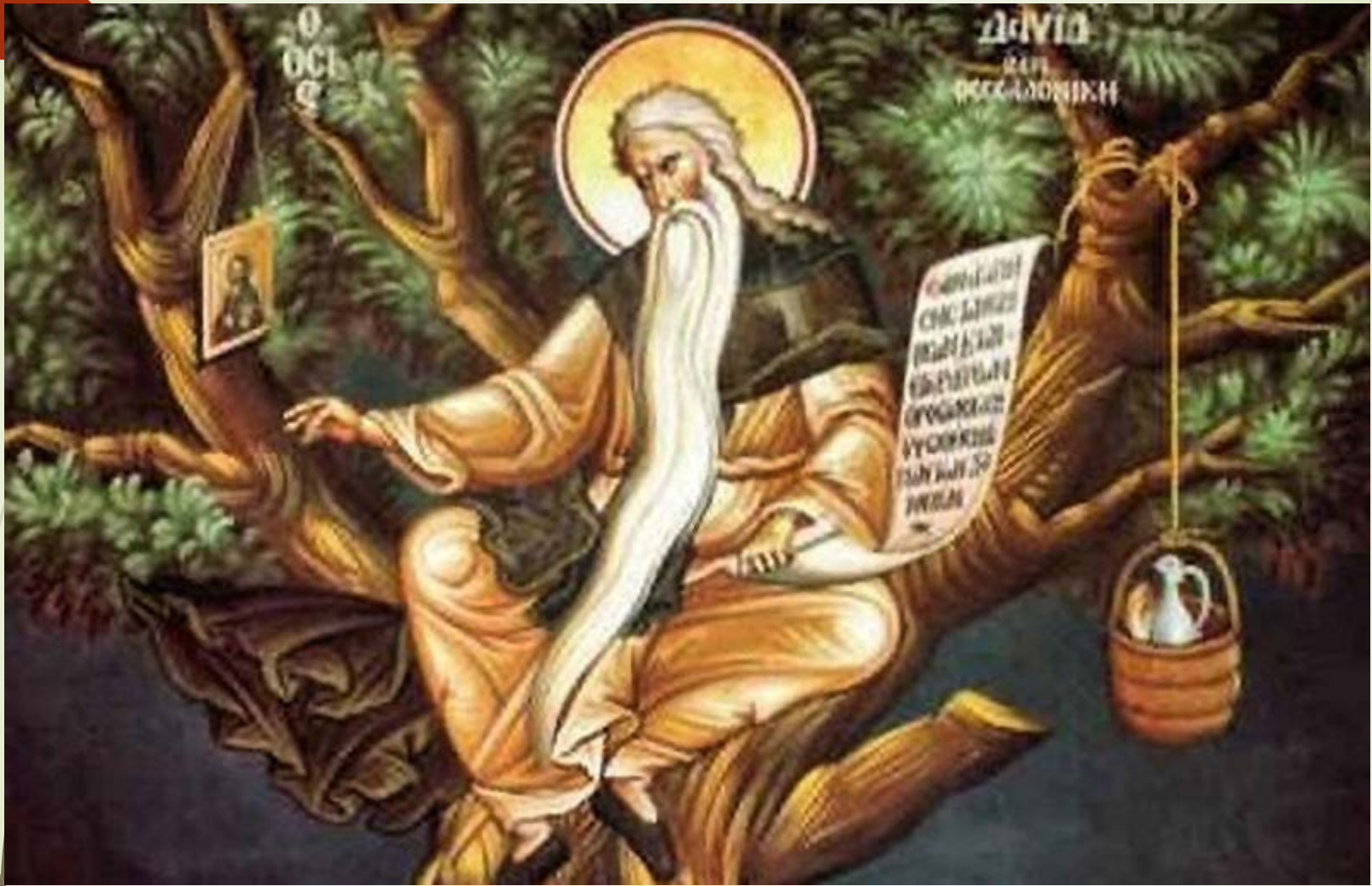
Η ΖΩΙ
ΔΑ

ΜΑΡΙΑ
Η ΔΕΥΤΕΡΑ

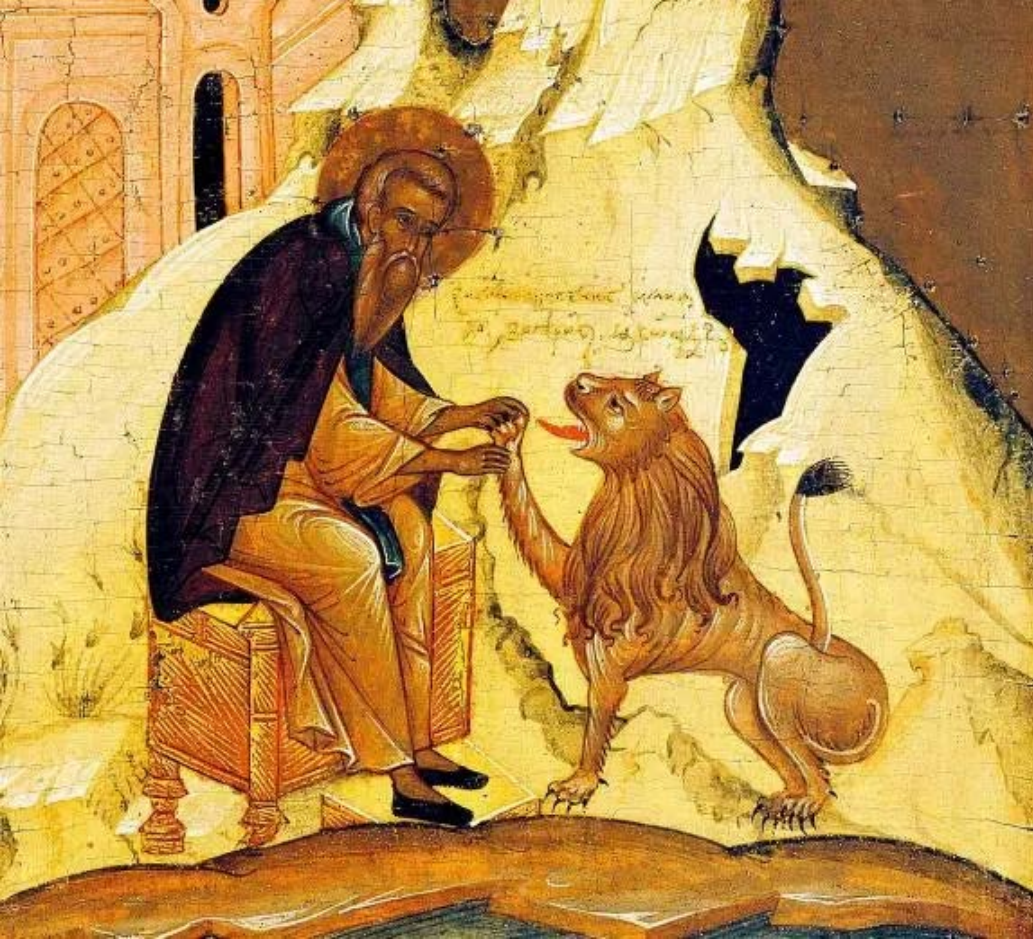

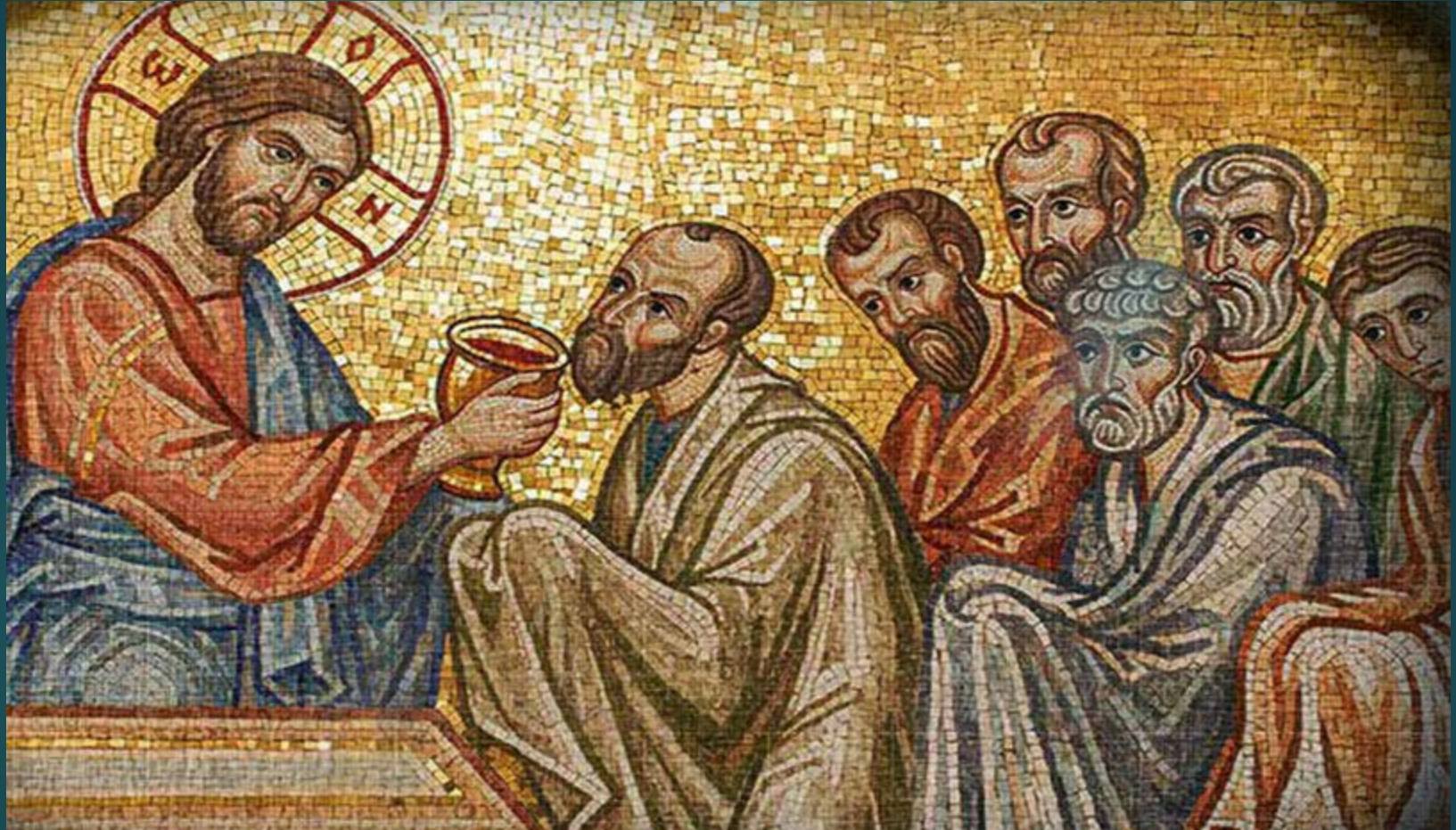

ΛΑΒΕΤΕ ΦΑΓΕΤΕ ΤΑΥΤΟ ΕΣΤΙ ΤΟ ΣΩΜΑ ΜΗ ΠΙΝΕΤΕ ΕΞ ΑΥΤΟΥ ΠΑΝΤΕΣ ΤΑΥΤΟ ΕΣΤΙ ΤΟ ΑΙΜΑ ΜΗ

«Εις μίαν, αγίαν, καθολικὴν καὶ αποστολικὴν Ἐκκλησίαν»

- ▶ πυραμιδική Ἐκκλησιολογία
- ▶ σύναξη
- ▶ συνοδικότητα
- ▶ Σῶμα Χριστοῦ
- ▶ τοπική καὶ κατὰ τὴν οἰκουμένη Ἐκκλησία
- ▶ ἐκκλησιολογικὴ πληρότητα

Εκκλησία και Εκκλησιολογία

- ▶ Οι απαρχές της “Εκκλησιολογίας”
- ▶ Ο αιώνας της Εκκλησιολογίας
- ▶ Η “βαβυλώνια αιχμαλωσία” της ορθόδοξης θεολογίας
- ▶ Η Εκκλησιολογία στην ορθόδοξη Παράδοση
- ▶ Η ευχαριστιακή συγκρότηση της Εκκλησίας
- ▶ Η “πνευματοκρατική” εκτροπή
- ▶ Ευχαριστία και άσκηση

Οι θεολογικές προϋποθέσεις της Εκκλησιολογίας

- ▶ Ο μεταϊστορικός χαρακτήρας της Εκκλησίας
- ▶ Οι φάσεις της Εκκλησίας
  - ✓ Η δημιουργία του αόρατου και πνευματικού κόσμου των αγγέλων
  - ✓ Η Εκκλησία των προπατόρων
  - ✓ Η Εκκλησία της Παλαιάς Διαθήκης (qahal)
  - ✓ Το γεγονός της Εκκλησίας ως Σώματος του Χριστού
- ▶ Η Εκκλησία της Βασιλείας

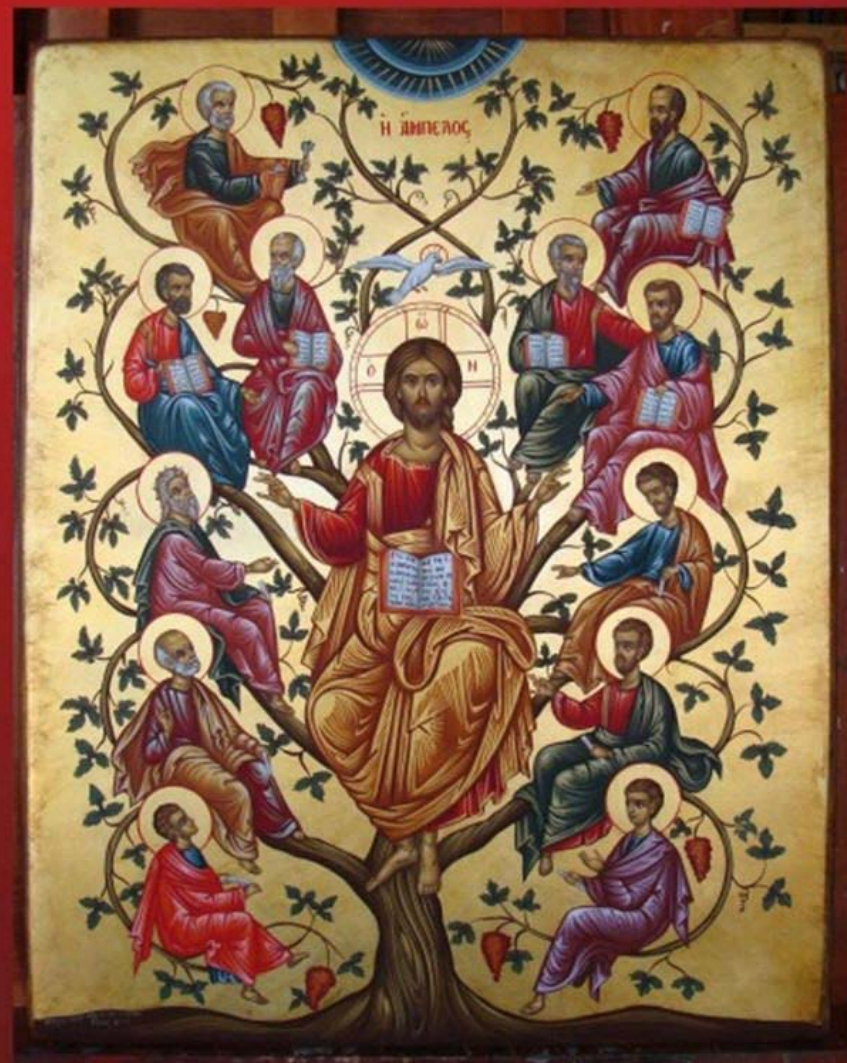
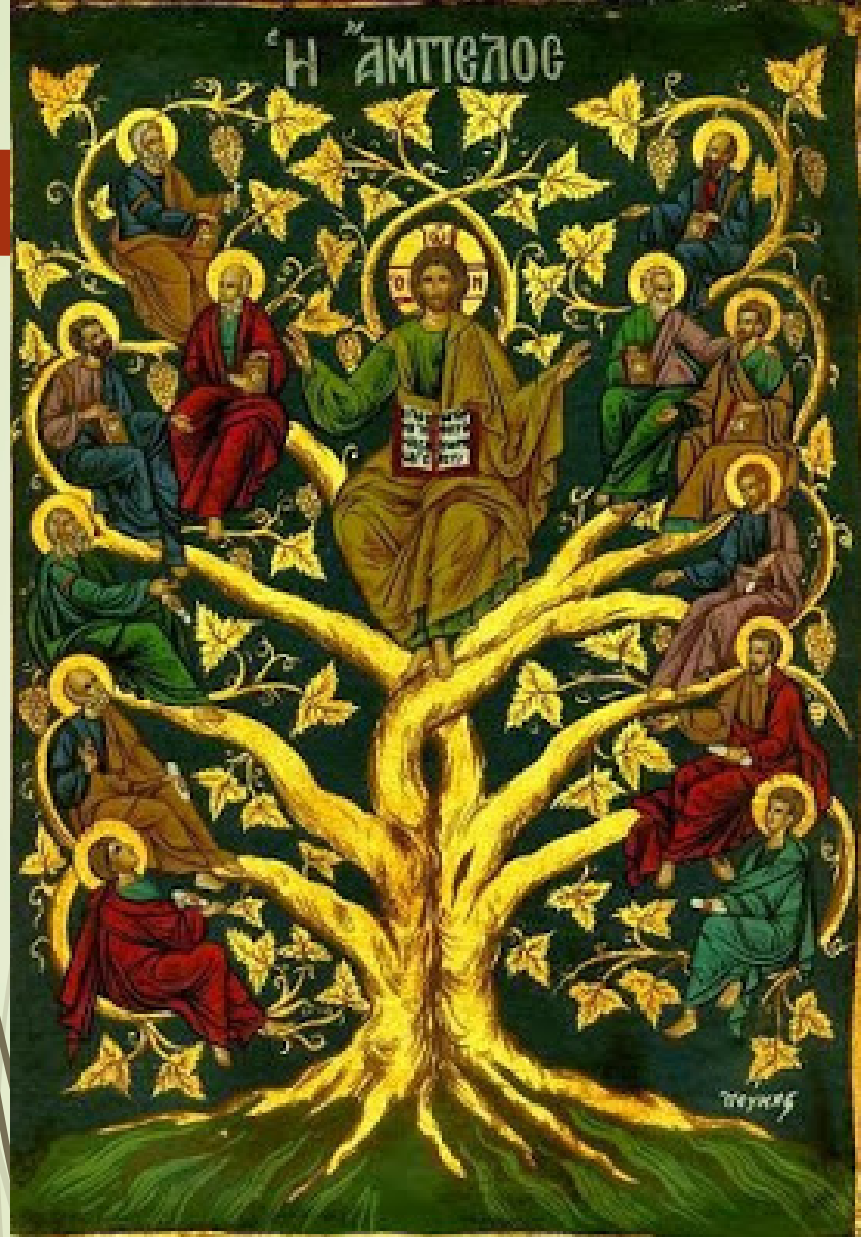
ΟΙ ΑΙΟΙ ΤΡΟΠΑΤΟΡΕΣ

ΠΡΟΦΗΤΗΣ
ΚΑΤΑΚΛΗΤΟΣ

Ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΕΡΙΠΑΤΩΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ

Η Τριαδολογική βάση της Εκκλησιολογίας

- ▶ Η Εκκλησία της Αγίας Τριάδος
  - ✓ Ευδοκία,
  - ✓ Αυτουργία,
  - ✓ Συνέργεια
- ▶ Εκκλησιολογικός Χριστοκεντρισμός
- ▶ Το ιδιαίτερο έργο του Αγίου Πνεύματος

Ο Χριστομονισμός της δυτικής Εκκλησιολογίας

- ▶ Η ιστορική προσέγγιση της Χριστολογίας
- ✓ Filioque,
- ✓ Χριστομονισμός στην Εκκλησιολογία ,
- ✓ Christus prolongatus
- ✓ Vicarius Christi
- ✓ Απρόσωπη χάρη
- ✓ Κτιστή χάρη
- ▶ Η προτεσταντική Μεταρρύθμιση
- ▶ Η ανανεωτική Β' Βατικανή σύνοδος

Ο Πνευματομονισμός της νεότερης ορθόδοξης θεολογίας

- ▶ Η οικονομία του Πνεύματος
- ✓ Η Εκκλησία ως κοινωνία των χαρισματούχων
- ✓ Μυστήρια και άσκηση,
- ✓ Κληρικοί και μοναχοί
- ✓ Ενορία και μονή
- ✓ Επίσκοπος και μοναχός

Η σύνθεση Χριστολογίας και Πνευματολογίας

- ▶ Ο Χριστός και το Πνεύμα
- ▶ Μυστήρια και Άγιον Πνεύμα
- ▶ Αμοιβαιότητα και συνοχή
- ▶ Τριαδολογική βάση

Η μυστηριακή υπόσταση της Εκκλησίας

- ▶ Η Εκκλησία ως κοινότητα
- ▶ Εκκλησία και έσχατα
- ▶ Η Εκκλησία ως Σώμα Χριστού
- ▶ Μυστήρια και Άγιον Πνεύμα
- ▶ Το μυστήριο του Χριστού
- ▶ Η αρίθμηση των Μυστηρίων

Η Ευχαριστία ως το καθολικό Μυστήριο της Εκκλησίας

- ▶ «Εκάστη των ιεραρχικών τελετών ατελής μένει» (Διονυσίου Αρεοπαγίτου, Περί εκκλησιαστικής ιεραρχίας 3,1) δίχως την ευχαριστιακή της ένταξη, επισημαίνει ο Διονύσιος Αρεοπαγίτης.
- ▶ «Δια τὰὐτὰ καὶ τοὶς ἄλλοις μυστηρίοις τὸ τελείοις εἶναι παρέχεται μόνη τελετῶν ἡ ευχαριστία» (Νικολάου Καβάσιλα, Περί της εν Χριστῷ ζωῆς Δ,6),

Η Ευχαριστία ως το καθολικό Μυστήριο της Εκκλησίας

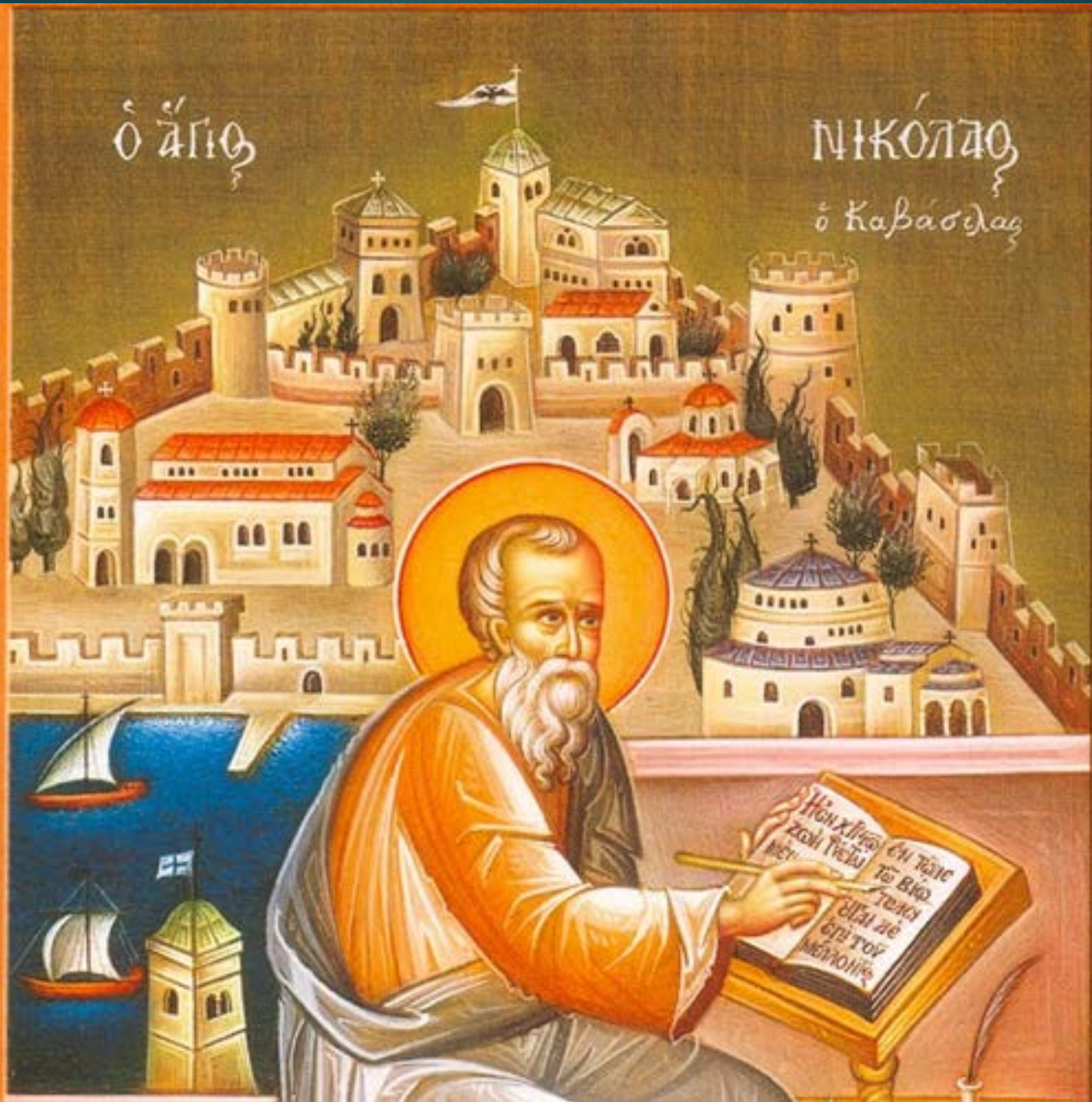
«Οὐ γὰρ ἔνεστιν σχεδόν τινα τελεσθῆναι τελετὴν ἱεραρχικὴν μὴ τῆς θειοτάτης εὐχαριστίας ἐν κεφαλαίῳ τῶν καθ' ἕκαστα τελουμένων τὴν ἐπὶ τὸ ἐν τοῦ τελεσθέντος ἱερουργούσης συναγωγὴν καὶ τῇ θεοπαραδότῳ δωρεᾷ τῶν τελειωτικῶν μυστηρίων τελεσιουργούσης αὐτοῦ τὴν πρὸς θεὸν κοινωνίαν. Εἰ τοίνυν ἕκαστη τῶν ἱεραρχικῶν τελετῶν ἀτελής μὲν οὖσα τὴν πρὸς τὸ ἐν ἡμῶν κοινωνίαν καὶ σύναξιν οὐ τελεσιουργήσῃ καὶ τὸ εἶναι τελετὴν διὰ τὸ ἀτέλεστον ἀφηρημένη, τὸ δὲ τέλος ἀπάση καὶ τὸ κεφάλαιον ἢ τῶν θεαρχικῶν μυστηρίων τῷ τελουμένῳ μετάδοσις, εἰκότως ἢ ἱεραρχικὴ συνέσις ἐπωνυμίαν αὐτῇ κυρίαν ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἀληθείας ἐφεύρεν»

Διονυσίου Αρεοπαγίτου, Περί εκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας
3,2:

- ▶ Νικολάου Καβάσιλα, *Εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν ΛΘ'*
- ▶ «Σημαίνεται δὲ ἡ Ἐκκλησία ἐν τοῖς μυστηρίοις οὐχ ὡς ἐν συμβόλοις, ἀλλ' ὡς ἐν καρδίᾳ μέλη καὶ ὡς ἐν ῥίζῃ τοῦ φυτοῦ κλάδοι, καὶ καθάπερ ἔφη ὁ Κύριος, ὡς ἐν ἀμπέλῳ κλήματα. Οὐ γὰρ ὀνόματος ἐνταῦθα κοινωνία μόνον ἢ ἀναλογίας ὁμοιότης, ἀλλὰ πράγματος ταυτότης. Καὶ γὰρ σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ τὰ μυστήρια· ἀλλὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ ταῦτα βρωσίς ἐστι καὶ πόσις ἀληθινή· καὶ τούτων μετέχουσα οὐ πρὸς ἀνθρώπινον αὐτὰ μεταβάλλει σῶμα... οὕτω καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν εἴτις ἰδεῖν δυνηθεῖη, κατ' αὐτὸ τοῦτο καθ' ὅσον αὐτῷ ἦνωται καὶ τῶν αὐτοῦ μετέχει σαρκῶν, οὐδὲν ἕτερον ἢ αὐτὸ μόνον τὸ Κυριακὸν ὄψεται σῶμα... Διὰ ταῦτα οὐδὲν ἀπεικός ἐνταῦθα διὰ τῶν μυστηρίων τὴν Ἐκκλησίαν σημαίνεσθαι».

ὁ ἅγιος

ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ὁ Καβάσδας

ΛΪΒΕΤΕ ΦΆΕΤΕ ΤΪΤΟ Ε΢ΤΙ ΤΟ ΣΩΜΑ ΜΪ
ΠΙΕΤΕ ΕΞ ΑΥΤΪ ΠΆΝΤΕ΢ ΤΪΤΟ Ε΢ΤΙ ΤΟ ΑΙΜΑ ΜΪ

Οι θεολογικές προϋποθέσεις της Ευχαριστίας

- ▶ Η τριαδολογική διάσταση
- ▶ Ο Χριστός δια της συνέργειας του Πνεύματος είναι η κεφαλή του Σώματος της Εκκλησίας και συνάμα “ο προσφέρων και ο προσφερόμενος, και προσδεχόμενος, και διαδιδόμενος” (Θ. Λειτουργία Ιω. Χρυσοστόμου).
- ▶ Η αμοιβαιότητα Χριστολογίας και Πνευματολογίας
- ▶ Το ιδιαίζον έργο του Αγίου Πνεύματος
- ▶ «Καθάρσιον γέρας», «πέρας της ζωής» το τελευταίο μυστήριο «ότι περαιτέρω προελθείν ουκ έστιν ουδέ προσθείναι»
- ▶ Κοσμική λειτουργία

Η εικονολογική οντολογία της Ευχαριστίας

- ▶ «ἀπό τῶν τύπων ἐπί τήν εἰκόνα καί ἀπό ταύτης ἐπί τήν ἀλήθειαν. Σκιά γάρ τὰ τῆς Παλαιᾶς, εἰκῶν δέ τὰ τῆς Νέας Διαθήκης, ἀλήθεια ἢ τῶν μελλόντων κατάστασις» (Μαξίμου Ομολογητοῦ, Σχόλια, PG 4, 137D).
- ▶ Η Εκκλησία ως μυσταγωγική εικόνα της Βασιλείας

Η Ευχαριστία ως πρόληψη των εσχάτων

- ▶ Η βιβλική και πατερική σημασία της εικόνας
- ▶ Το μέλλον ως αρχέτυπο της ευχαριστιακής εξεικόνισης
- ▶ Η Ευχαριστία ως εσχατολογική σύναξη
- ▶ Επίσκοπος, πρεσβυτέριο, διάκονοι, λαός
- ▶ Η επί γης θεία οικονομία και η είσοδος στη βασιλεία
- ▶ Η Εκκλησία ως μυσταγωγική εικόνα της Βασιλείας, Κυριακή και ογδόη ημέρα
- ▶ Πανηγυρικός και αναστάσιμος χαρακτήρας

Δομή και διάρθρωση της Εκκλησίας

- ▶ Το πολίτευμα της Εκκλησίας: κοινωνία εσχάτων
- ▶ Εκκλησία - Ευχαριστία - Βασιλεία
- ▶ Οι δομικές αρχές της Εκκλησιολογίας
  - ✓ Η τριαδολογική βάση
  - ✓ Ο εσχατολογικός παράγοντας
  - ✓ Ήδη και όχι ακόμη
  - ✓ Το Άγιο Πνεύμα «όλον συγκροτεί τον θεσμόν της Εκκλησίας»
  - ✓ Η σύναξη του λαού επί το αυτό
  - ✓ Ο Χριστός κέντρο της συνάξεως
  - ✓ Το συνέδριο των Αποστόλων

Τα λειτουργήματα της Εκκλησίας

- ▶ Κλήρος και λαός
- ▶ Το λειτούργημα της διδαχής,
- ▶ Της προφητείας,
- ▶ Της ιεραποστολής,
- ▶ Τα ποιμαντικά λειτουργήματα,
- ▶ Τα διάφορα λειτουργήματα της ασκητικής ζωής του Μοναχισμού κ.λπ.
- ▶ Αναλλοίωτα και μετατρέψιμα λειτουργήματα
- ▶ Ποικιλία διακονιών και λειτουργικός διαφορισμός χαρισμάτων

Ο επίσκοπος, προϊστάμενος της Ευχαριστίας

- ▶ Εις τύπον και τόπον Χριστού
- ▶ Χαρισματικός διάδοχος των Αποστόλων
- ▶ Το μυσταγωγικό λειτούργημα της ενσωμάτωσης των πολλών στον ένα Χριστό
- ▶ Οι αντιθέσεις στη δυτική Εκκλησιολογία
  - ✓ πνεύματος και ιεραρχίας (*Amt und Geist*),
  - ✓ ιδρύματος και χαρίσματος,
  - ✓ θεσμού και ελευθερίας,
  - ✓ κληρικαλισμού και λαϊκισμού
- ▶ Ο επίσκοπος αναφέρει την Ευχαριστία
- ▶ Η Ευχαριστία ως έργο του λαού

Τα βασικά χαρακτηριστικά της Εκκλησίας

«Εις μίαν, αγίαν, καθολικήν και
αποστολικήν Εκκλησίαν»

▶ Ενότητα,

- ✓ Η Εκκλησία είναι μία κατά πρώτο λόγο διότι μια είναι η κεφαλή της ο Χριστός και ένα το Σώμα της που ταυτίζεται με κάθε τοπική Εκκλησία που τελεί κανονικά την Ευχαριστία
- ✓ ενοποιεί και υπερβαίνει τον αποσπασματικοποιημένο χώρο και χρόνο,
- ✓ Εκκλησία ζώντων και τεθνεώτων και του σύμπαντος κόσμου
- ✓ υπερβαίνει και καταργεί κάθε είδους διακρίσεις μεταξύ των ανθρώπων στην κοινωνία του Σώματος του Χριστού. Είναι η ελεύθερη σύναξη των διεστώτων, η ενότητα μέσα στην ποικιλία.

▶ αγιότητα,

▶ καθολικότητα

▶ αποστολικότητα

Τα βασικά χαρακτηριστικά της Εκκλησίας

*«Εις μίαν, αγίαν, καθολικὴν και
αποστολικὴν Εκκλησίαν»*

▶ **Αγιότητα,**

- ✓ Η Εκκλησία είναι αγία, στη φύση και τη δομή της όχι, ασφαλώς, διότι έχει αγίους ή κατέχει κάποιο απόθεμα αγιότητας αλλά γιατί η κεφαλή της ο Χριστός είναι άγιος. Η Εκκλησία έχει αγίους αλλά και αμαρτωλούς. Ωστόσο, η αγιότητά της δεν προέρχεται από την ηθική καθαρότητα και αρετή των μελών της.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της Εκκλησίας

«Εις μίαν, αγίαν, καθολικὴν και αποστολικὴν Εκκλησίαν»

▶ Καθολικότητα,

- ✓ Κάθε τοπική Εκκλησία που τελεί κανονικά τη θεία ευχαριστία έχει εκκλησιολογική πληρότητα, είναι το πλήρες Σώμα του Χριστού, η ὅλη Εκκλησία. Ο ὅρος **καθολική** σημαίνει ακριβῶς την εκκλησιολογική ακεραιότητα και πληρότητα κάθε τοπικής Εκκλησίας.
- ✓ Με την ποιοτική αυτή σημασία του, ο ὅρος χρησιμοποιήθηκε στην αρχαία Εκκλησία και στον πληθυντικό. Καθολικές είναι οι κατά τόπους Εκκλησίες που πληρούν τις προϋποθέσεις της ολότητας και ταυτότητας του Σώματος του Χριστού εν τη θεία ευχαριστία και τῷ επισκόπῳ.

▶ αποστολικότητα

Τα βασικά χαρακτηριστικά της Εκκλησίας

«Εις μίαν, αγίαν, καθολικήν και αποστολικήν Εκκλησίαν»

▶ Αποστολικότητα

- ✓ Στα πλαίσια της αδιάκοπης χαρισματικής μεταβίβασης της Παράδοσης θεμελιώνεται και η περίφημη αποστολική διαδοχή, η **αποστολικότητα** της Εκκλησίας.
- ✓ Δεν πρόκειται για νομική μεταβίβαση δικαιωμάτων και ιδιοτήτων σε ξεχωριστά άτομα. Πολύ περισσότερο δεν πρόκειται για τη δημιουργία μιας ιεραρχίας αξιωμάτων ερήμην του Σώματος της Εκκλησίας.

Τοπική και κατά την Οικουμένην Εκκλησία. Ο συνοδικός θεσμός

- Η Εκκλησία είναι μία
- Συγκροτείται από πολλές τοπικές Εκκλησίες
- Η συνοδικότητα ως έκφραση κοινωνίας και ενότητας
- Οργανική σύνδεση των τοπικών Εκκλησιών
- Υπέρβαση της παγκόσμιας οργάνωσης
- Κάθε τοπική Εκκλησία είναι μία πλήρης Εκκλησία
- ✓ Κάθε τοπική Εκκλησία, για να έχει εκκλησιολογική πληρότητα, δεν αρκείται μόνο στην υπό τον επίσκοπο ευχαριστιακή σύναξη αλλά οφείλει να είναι σε πλήρη κοινωνία και με τις υπόλοιπες τοπικές Εκκλησίες ανά τον κόσμο.

Οι καταβολές του συνοδικού θεσμού

- Οι ελληνορωμαϊκές καταβολές,
  - ✓ Η Εκκλησία του δήμου ή η ρωμαϊκή Σύγκλητος,
  - ✓ Ως προϊόν διαμάχης μεταξύ της επισκοπικής εξουσίας και των χαρισματούχων πιστών
- Στην ευχαριστιακή δομή της τοπικής Εκκλησίας
- Στην πρωτοχριστιανική κοινότητα των Ιεροσολύμων η εκλογή του Ματθία (Πρ. 1,15 εξ.)
- Η Αποστολική Σύνοδος (Πρ. 15)
- Το συνέδριο του επισκόπου, που αποτελείται από τους πρεσβύτερους και με την παρουσία του λαού, το οποίο έκρινε κατά την ευχαριστιακή σύναξη ζητήματα που αφορούσαν την ομόνοια και ενότητα της Εκκλησίας ως προϋπόθεση για τη θεία κοινωνία
- Η τοπική Εκκλησία της Κορίνθου συνέρχεται σε ευχαριστιακή σύναξη, για να κρίνει σχετικά με τη συμμετοχή ενός συγκεκριμένου μέλους της στη θεία κοινωνία (Α' Κορ.)

Η ΣΥΝΗΚΑΙΑ ΑΓΙΑ ΠΡΩΤΗ

Π ΑΡΤΑ ΕΩΣ

ΟΙΚΟΜΕΝΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ

1054

ROME

CONSTANTINOPLE

Φώτο: Χρήστος Μιτόνης

Ο ευχαριστιακός χαρακτήρας της συνοδικότητας

- ▶ Η συνοδικότητα δεν αφορά πλέον σε μια τοπική Εκκλησία αλλά την ευχαριστιακή σύνδεση και κοινωνία πολλαπλών τοπικών Εκκλησιών μεταξύ τους
- ▶ Οι έριδες του Πάσχα μεταξύ της Εκκλησίας της Ρώμης και των Εκκλησιών της Μικράς Ασίας, η αίρεση του Μοντανισμού αλλά και ο καθορισμός του κανόνα της Καινής Διαθήκης, τα προβλήματα των Iarpsi, το βάπτισμα των αιρετικών κλπ., προκαλούν συνόδους που αντιμετωπίζουν ζητήματα ευχαριστιακής κοινωνίας μεταξύ τοπικών Εκκλησιών
- ▶ Οι οικουμενικές σύνοδοι της Εκκλησίας, μολονότι προκαλούνταν από την αιρετική διδασκαλία, δεν αποσκοπούσαν σε μια αυτόνομη θεολογική διατύπωση της αλήθειας αλλά συνέδεαν το δόγμα με την ευχαριστιακή και, συνεπώς, εκκλησιαστική κοινωνία.

Ο σύνδεσμος τοπικής και κατά την οικουμένην Εκκλησίας

- ▶ Ως προεστώς της ευχαριστίας και τελεσιουργός, “ως ζώσα εικόνα του Χριστού”, της ίδιας της παρουσίας του Χριστού, συγκροτεί και εκφράζει την ενότητα του ευχαριστιακού σώματος, δηλαδή, την καθολικότητα της τοπικής Εκκλησίας. Η συνοδικότητα δεν αφορά πλέον σε μια τοπική Εκκλησία αλλά την ευχαριστιακή σύνδεση και κοινωνία πολλαπλών τοπικών Εκκλησιών μεταξύ τους
- ▶ Η τοπική Εκκλησία διά του επισκόπου της και μόνον υπερβαίνει κάθε τοπικιστικό και ενδοστρεφή προσανατολισμό και ενώνεται με τις άλλες τοπικές Εκκλησίες στην κοινωνία της μίας, αγίας, καθολικής και αποστολικής Εκκλησίας
- ▶ Ο επίσκοπος δεν είναι απλώς ο εκφραστής της ενότητας της τοπικής Εκκλησίας καθ’ εαυτήν αλλά και σε σχέση με τις άλλες τοπικές Εκκλησίες

Το λειτούργημα του πρώτου

- ▶ Εξ αφορμής της Θείας Ευχαριστίας ως συλλειτουργίας κατά τη σύνοδο των επισκόπων μιας περιφέρειας, ετέθη αυτομάτως και το ζήτημα του προεδρεύοντος σ' αυτήν
- ▶ Από το ευχαριστιακό και συνοδικό αυτό γεγονός προέκυψε και το λειτούργημα του πρώτου στο συνοδικό θεσμό, διαμορφώνοντας την όλη διοικητική άρθρωση και οργανωτική δομή της Εκκλησίας.
- ▶ Έτσι σταδιακά δρομολογήθηκαν νέες μορφές στην έκφραση της ενότητας των τοπικών Εκκλησιών, από το μητροπολιτικό σύστημα, τις οικουμενικές συνόδους, το θεσμό της Πενταρχίας ως τις σύγχρονες αυτοκέφαλες Ορθόδοξες Εκκλησίες.

Το λειτούργημα του πρώτου

Ο 34^{ος} αποστολικός κανόνας

- ▶ «Τους επισκόπους εκάστου έθνους ειδέναι χρη τον εν αυτοίς πρώτον, και ηγείσθαι αυτόν ως κεφαλήν, και μηδέν τι πράττειν περιττόν άνευ της εκείνου γνώμης· εκείνα δε μόνα πράττειν έκαστον, όσα τη αυτού παροιμία επιβάλλει και ταις υπ' αυτό χώραις. Αλλά μηδέ εκείνος (ο πρώτος) άνευ της πάντων (επισκόπων) γνώμης ποιείτω τι. Ούτως γαρ ομόνοια έσται, και δοξασθήσεται ο Θεός διά Κυρίου εν Αγίω Πνεύματι»
- ▶ [Οι επίσκοποι καθενός έθνους πρέπει να αναγνωρίζουν τον μεταξύ τους πρώτο και να τον θεωρούν ως κεφαλή τους και τίποτε περιττό να μην πράττουν δίχως την συγκατάθεση εκείνου. Να πράττει καθένας μόνον εκείνα που αφορούν στην επαρχία του και τα περίχωρά της. Αλλά και ο πρώτος τίποτε να μην πράττει δίχως τη συγκατάθεση όλων των επισκόπων. Κατ' αυτό τον τρόπο θα υπάρξει ομόνοια και θα δοξάζεται ο Θεός διά του Κυρίου εν Πνεύματι] (*Constitutiones Apostolorum*, VIII, 47.)

Εκκλησία και σύνοδος

- ▶ Το έργο του Αγίου Πνεύματος που “όλον συγκροτεί τον θεσμόν της Εκκλησίας” συνιστά τη βάση τόσο για τη λήψη, όσο και για την αποδοχή των συνοδικών αποφάσεων, όχι βέβαια ως αποκάλυψη νέων αληθειών αλλ’ ως αναγνώριση της ενότητας μέσα στην ταυτότητα της κοινής πίστεως και ζωής του ευχαριστιακού σώματος.
- ▶ Δίχως τη δυνατότητα της αποδοχής, η Εκκλησία γίνεται ένα νοσηρό ιεραρχικό όργανο που θεσμοποιεί την εξουσιαστική της αυθεντία και την επιβάλλει αυταρχικά στο λαό του Θεού, αχρηστεύοντας την όλη δομή και διάρθρωση του Σώματος της Εκκλησίας.
- ▶ Ο χαρακτήρας των οικουμενικών συνόδων είναι οπωσδήποτε περιστασιακός και δεν συνιστά παγιωμένο και τακτικό θεσμό παρά έκτακτο γεγονός που εκφράζει τη συναίνεση και ενότητα των τοπικών Εκκλησιών. Η Εκκλησία έζησε και ζει μεγάλα διαστήματα χωρίς σύγκλιση οικουμενικής συνόδου, όχι όμως και δίχως συνοδικό θεσμό.

Ο επίσκοπος Ρώμης και η Δυτική Εκκλησία

- ▶ Μοναρχιανίζουσα Εκκλησιολογία,
- ▶ Ο επίσκοπος Ρώμης ως υπερεπίσκοπος της παγκόσμιας Εκκλησίας με ανάλογη δικαιοδοσία
- ▶ Μη εκκλησιολογικοί συντελεστές
- ✓ Η πολιτική και οικονομική αίγλη της παλαιάς πρωτεύουσας της αυτοκρατορίας,
- ✓ Το ρωμαϊκό πολιτιστικό υπόβαθρο,
- ✓ Η μοναδικότητα της Ρώμης ως αποστολικής Εκκλησίας στη Δύση, ο
- ✓ Ο σπουδαίος εκπολιτιστικός ρόλος της και η εθιμική αναγνώριση του πρωτείου τιμής του επισκόπου της μεταξύ των άλλων πατριαρχών της Ανατολής,

Η Εκκλησιολογία του παγκόσμιου καθιδρύματος

- ▶ Η θεωρία του αποστολικού πρωτείου του Πέτρου
- ▶ Ο εκκλησιολογικός «ουνιβερσαλισμός»
- ▶ Όλες οι προσωπικές εξουσίες του Χριστού αλλά και το υποτιθέμενο, έναντι των άλλων Αποστόλων, πρωτείο του Πέτρου, μεταβιβάζονται στο Ρωμαίο ποντίφικα
- ▶ Ως αντιπρόσωπος του Χριστού επί της γης, ο επίσκοπος Ρώμης αντιπαρέρχεται τη συνοδική δομή που απορρέει από την καθολικότητα των κατά τόπους Εκκλησιών και κυβερνά θείω δικαίω απολυταρχικά την Εκκλησία, που λαμβάνει πλέον μια παγκόσμια καθιδρυματική δομή

Η διπλή Εκκλησιολογία της Β' Βατικανής Συνόδου

- ▶ Όσο δεν αναγνωρίζεται η πληρότητα και καθολικότητα κάθε τοπικής Εκκλησίας, λόγω του παπικού πρωτείου, δεν μπορούμε να κάνουμε πραγματικό λόγο για συνοδικό θεσμό στη δυτική Εκκλησία
- ▶ Η κατά κάποιο τρόπο αναγνώριση της καθολικότητας και των τοπικών Εκκλησιών, κατ' επίδραση της ορθόδοξης θεολογίας και η θέσπιση της συλλογικότητας των επισκόπων με την παράλληλη διατήρηση της παγκόσμιας υπό τον πάπα Εκκλησιολογίας, προκαλεί διλήμματα και εντάσεις μέσα στους κόλπους των Ρωμαιοκαθολικών.
- ▶ Πρόκειται για δύο ασύμπτωτες Εκκλησιολογίες, καθόσον η ύπαρξη της μιας αναιρεί την άλλη.

Επίλογος: Αλήθεια και ενότητα της Εκκλησίας

- ▶ Δεν είναι ένας δεδομένος θεσμός που επιβάλλεται αντικειμενικά ως αλάθητη εξουσία
- ▶ Το γεγονός της Θείας Ευχαριστίας
- ▶ Ο συνοδικός θεσμός που προκύπτει από την ευχαριστιακή εμπειρία, ως αντανάκλαση της κοινωνίας των Προσώπων της Αγίας Τριάδος
- ▶ Οι αιρέσεις και τα σχίσματα, οι έριδες των πρωτείων, οι πολιτικές και εθνικιστικές φιλοδοξίες, η γραφειοκρατική ιεραρχία, τα άσχετα από την ευχαριστιακή εμπειρία αξιώματα και οι λοιπές παραμορφώσεις στην Εκκλησιολογία, δεν συνιστούν παρά την ιστορική σάρκα της Εκκλησίας, τη θρησκευτική έκπτωση και αλλοτρίωση ορισμένων μελών της.

Επίλογος: Αλήθεια και ενότητα της Εκκλησίας

- ▶ Αντίθεση προς κάθε πνευματοκρατορική αποδόμηση του Σώματος της Εκκλησίας,
- ▶ Αντίθεση προς κάθε αντιεραρχικό εξισωτισμό όπως και προς κάθε μοναρχικό ολοκληρωτισμό
- ▶ Παρόλες τις κακοήθειες της Ιστορίας, μόνιμος και σταθερός παραμένει ο προσανατολισμός της μίας, αγίας, καθολικής και αποστολικής Εκκλησίας που προσδοκά έντονα και ήδη βιώνει τα έσχατα της Βασιλείας, πέρα από τους περιορισμούς του χώρου και του χρόνου, στην ευχαριστιακή δομή και συνοδική διάρθρωσή της.

